

УДК 342.4

ОСОБЛИВИЙ ПОРЯДОК ПРИЙНЯТТЯ ТА ЗМІНИ ОСНОВНОГО ЗАКОНУ ЯК ГАРАНТІЯ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Морозюк С.М.

Київський національний торговельно-економічний університет

У статті досліджено одну із основних гарантій реалізації Конституції України – особливий порядок її прийняття та внесення змін. Проаналізовано недоліки, що можуть ускладнювати процес дії вказаної гарантії, запропоновано шляхи їх усунення. У статті враховано досвід зарубіжних країн щодо зміни Основного Закону та його реалізації.

Ключові слова: Конституція, реалізація, прийняття та зміна, Основний Закон, гарантія.

Постановка проблеми. Питання існування юридичних гарантій в науці конституційного права досліджується досить тривалий час, проте основну наукову увагу зосереджено на вивченні конституційно-правових гарантій окремих інститутів. Так, значна кількість наукових праць присвячена гарантіям інституту прав і свобод людини і громадянина, окремих прав людини, гарантіям конституційного ладу, виборчого та референдного права, діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам гарантій конституційно-правових інститутів присвятили свої праці такі науковці як А.З. Георгіца, А.П. Заєць, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, Г.О. Мурашин, А.А. Нечитайленко, А.Ю. Олійник, В.Ф. Опришко, В.Ф. Погорілко, І.О. Селіванов, О.Ф. Скакун, О.В. Скрипнюк, М.І. Ставнійчук, В.Я. Тацій, Ю.М. Тодика, О.Ф. Фрицький, М.В. Цвік, В.М. Шаповал, Ю.С. Шемшученко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Що стосується гарантій Конституції України та гарантій її реалізації, то дана проблематика є не до кінця дослідженою в вітчизняній науці, що визначає актуальність даної тематики. При цьому вважаємо, що саме механізм гарантування є забезпечувальним елементом процесу реалізації Основного Закону, а тому на дослідженні його окремих елементів слід зупинитись більш детально.

Метою даної статті є визначення особливого порядку прийняття Конституції та внесення до неї змін як гарантії реалізації Основного Закону, розкриття суті її забезпечувального впливу на механізм втілення конституційних норм в реальних суспільних відносинах, розроблення пропозицій підвищення ефективності такого впливу.

Виклад основного матеріалу. Існує ряд гарантій та гарантів реалізації конституційних норм, що забезпечують недоторканість існуючого типу організації держави, виключаючи можливість довільних або передчасних змін текстів основних законів, а також їх порушення. Однак в контексті нашої тематики хотілося б зупинитись та дослідженні такої гарантії реалізації Конституції, як особливий порядок її прийняття та зміни.

Саме відмінна від звичайних законів процедура прийняття Основного Закону та процедура його зміни повинна забезпечити стабільність Конституції, а отже її непорушність. Стабільність дає суб'єктам правореалізації впевненість в тому, що їх дії, спрямовані на реалізацію кон-

ституційних положень, будуть ефективними, а в ході правореалізації буде досягнуто тих цілей, які визначались перед початком процесу. Окрім того, процес реалізації Основного Закону підпорядкований принципу ефективності, який полягає у досягненні в ході правореалізації як тих цілей, які визначає сам суб'єкт процесу, так і тих, що їх визначив законотворець під час створення правових норм. Таким чином особлива процедура прийняття Конституції та внесення до неї змін є важливою гарантією реалізації Основного Закону.

Щодо способу прийняття Конституції України, то він викликав певні дискусії. Конституція була прийнята Верховною Радою України, проте до повноважень парламенту не входить прийняття Основного Закону. Оскільки, жоден акт не визначав процедуру прийняття Конституції України, то під сумнів було поставлено законність прийняття Основного Закону. Крапку в дискусії поставив Конституційний Суд України, який визначив наступне – Конституція України прийнята Верховною Радою України від імені Українського народу (преамбула Конституції України), який відповідно до статті 5 Конституції України має виключне право визначати і змінювати конституційний лад в Україні. Це право не може бути узурповано державою, її органами або посадовими особами. Отже, прийняття Конституції України Верховною Радою України було безпосереднім актом реалізації суверенітету народу, який тільки одноразово уповноважив Верховну Раду України на її прийняття. Це підтверджується пунктом 1 статті 85 Конституції України, яка не передбачає права Верховної Ради України на прийняття Конституції України, а також статтею 156 Конституції України, згідно з якою законопроект про внесення змін до розділів, які встановлюють засади конституційного ладу в Україні, після його прийняття у Верховній Раді України має затверджуватись всеукраїнським референдумом [1].

Така ж позиція викладена в іншому рішенні Конституційного Суду від 3 жовтня 1997 року: Конституція України як Основний Закон держави за своєю юридичною природою є актом установчої влади, що належить народу. Установча влада по відношенню до так званих встановлених влад є первинною: саме у Конституції України визнано принцип поділу державної влади як похідної від влади народу (вторинної влади) на законодавчу, виконавчу і судову (ч. 1 ст. 6 КУ) та визначено засади організації установлених влад, включно із законодавчою. Прийняття Конститу-

ції України Верховною Радою України означало, що у даному випадку установча влада була здійснена парламентом [2].

Прийняття Конституції України парламентом виключило участь інших гілок влади чи глави держави в даному процесі. Деяка інша ситуація склалась із внесенням змін до Основного Закону. У розділі XIII Основного Закону України встановлено порядок внесення змін до Конституції України, що значно відрізняється від змін поточного законодавства. Поєднання стійкості та гнучкості процесуального порядку внесення змін до Конституції переслідує мету, зберігаючи непорушність конституційних основ держави, адекватно і своєчасно реагувати на нові тенденції в суспільному розвитку і, в разі об'єктивної необхідності, частково оновлювати окремі конституційні положення. Саме тому Конституція України перебуває у стані постійного розвитку і вдосконалення, що є закономірним результатом еволюції національної конституційної теорії та практики [3, с. 80].

Згідно статті 154 Конституції України законопроект про внесення змін до Конституції може бути поданий до Верховної Ради України Президентом України або не менш як однією третьою депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України [4]. Законодавець був не зовсім послідовним при визначенні даної норми, оскільки серед суб'єктів права законодавчої ініціативи змін до Конституції відсутній вищий орган виконавчої гілки влади – Кабінет Міністрів України, який наділений «загальним» правом законодавчої ініціативи. До суб'єктів ініціювання зміни Основного Закону належить гарант її дотримання та виконання – Президент України, що є не зовсім логічним та послідовним положенням.

Після подання до Верховної Ради законопроект про внесення змін до Конституції України відбувається його обговорення у комітетах, групах та фракціях, після чого для попереднього схвалення законопроекту достатньо більше половини голосів депутатів від конституційного складу Верховної Ради України, на цьому закінчується перший етап затвердження змін. Другий умовний етап ухвалення змін до Основного Закону – на наступній черговій сесії за законопроект повинні проголосувати не менше двох третин депутатів від конституційного складу Верховної Ради України. При цьому не виключається право депутатів вносити зміни і доповнення до законопроекту, який було попередньо схвалено більшістю.

Іншими словами кажучи, зазначена процедура внесення змін до Конституції України передбачає застосування так званого «подвійного вотуму», тобто дотримання вимоги, згідно з якою законопроект має двічі виноситися на розгляд парламентом, двічі обговорюватися парламентарями у сесійній залі, двічі ставитися на голосування на пленарному засіданні парламенту та двічі отримати підтримку визначеної більшості парламентарів. При цьому слід розмежовувати розгляд звичайного законопроекту у трьох читаннях та розгляд законопроекту про внесення змін до Конституції України за процедурою «подвійного вотуму», тобто – попереднє схвалення законопроекту та остаточне його прийняття як закону. Таку ускладнену процедуру внесення змін до Консти-

туції України у жодному разі не можна вважати за аналогією зі звичайним законодавчим процесом (на відміну від конституційного процесу) першим та другим читанням. Сенс «подвійного вотуму» полягає у тому, щоб законопроект про внесення змін до Конституції України був проаналізований парламентарями зважено, розсудливо, ретельно, глибоко та всебічно, із залученням науковців і широкої громадськості. Потреба в такому аналізі та обговоренні існує на всіх етапах реалізації ускладненої процедури внесення змін до Конституції України, у тому числі і перед попереднім (першим) голосуванням, і перед остаточним схваленням (прийняттям) закону про внесення змін до Конституції України. До того ж – як у сесійній залі парламенту, так і поза її межами. Головна мета такої ускладненої та зазвичай доволі тривалої процедури (як свідчить державотворча практика) полягає насамперед у тому, щоб конституційні новели (зміни) не розбалансували конституційний текст, не зашкодили утвердженню ідей конституціоналізму, не загальмували втілення в життя конституційних принципів, а також не заблокували подальший демократичний поступ суспільства та започатковані державотворчі процеси. Тому зміни до Основного Закону України мають вноситися без поспіху, виважено й розсудливо, з чітким усвідомленням парламентарями змісту цих змін, з повним розумінням їх нагальної потреби, внутрішнім переконанням у їх істотних перевагах над попередньою редакцією відповідних конституційних приписів та положень. Отже, сутність подвійного вотуму полягає у встановленні певного часового проміжку між попереднім схваленням законопроекту про внесення змін до Конституції України та остаточним розглядом і голосуванням за прийняття його як закону, але обов'язково лише для досягнення легітимної мети. Саме з метою унеможливлення поспішності під час розроблення, розгляду та внесення змін до Конституції України, забезпечення суспільства від недостатньо опрацьованих та необґрунтованих змін до Конституції України, від кон'юнктурних, спекулятивних чи популістських кроків у процесі конституційного реформування й було запроваджено «подвійний вотум», котрий мав би стати однією з визначальних правових гарантій від невідповідних змін до Конституції України, від спроб надто часто вносити такі зміни та одночасно своєрідним запобіжником від можливих зловживань і політичних спекуляцій. Натомість поспішність, як свідчить досвід конституційного реформування (у тому числі й досвід початкового періоду українського державотворення після здобуття державної незалежності), може призводити до розбалансування тексту Конституції України, блокування окремих його положень або навіть до виникнення певних протиріч між різними конституційними нормами [5].

Безумовно «подвійний вотум» є гарантією реалізації Основного Закону, адже покликаний забезпечити Конституцію від внесення до неї неактуальних змін, таких, що не відповідають потребам суспільства, не відображають загальнодержавний інтерес, а тому не користуватимуться повагою та не виконуватимуться суб'єктами правореалізації.

«Подвійний вотум» відомий і в зарубіжній практиці. Так, конституції деяких країн вима-

гають, щоб закон про внесення конституційних змін ухвалювався парламентом двічі через певний проміжок часу (через один місяць у Греції, через три місяці в Італії) чи на двох чергових сесіях (так званий «подвійний вотум») або парламентами двох послідовних скликань («подвійний вотум з пронесенням через вибори»). Подвійний вотум уже давно відомий у світовій конституційній практиці, причому у деяких країнах задля забезпечення стабільності Конституції та конституційного ладу використовується такий його різновид, як «подвійний вотум з пронесенням через вибори», тобто за внесення змін до Конституції спочатку голосує один склад парламенту, потім законопроект відкладається, а вже після проведення чергових парламентських виборів цей проект знову виноситься на розгляд нового складу парламенту. Відповідні зміни вносяться лише тоді, коли й новий склад парламенту погодиться з рішенням своїх попередників та ухвалить цей законопроект вдруге.

Зокрема, у розділі II Конституції Греції, в якому вміщено лише одну статтю 110 (вона складається з шести пунктів), передбачено поєднання обох різновидів «подвійного вотуму», а саме викремлюються такі етапи: 1) розгляд пропозиції щодо перегляду Конституції; 2) розгляд рішення про перегляд Конституції парламентом наступного скликання; 3) розгляд (за певних умов) пропозиції щодо перегляду Конституції парламентом нового наступного скликання [6, с. 690-691]. Пропозицію щодо перегляду Конституції можуть внести не менше п'ятдесяти депутатів. Рішення про необхідність перегляду Конституції ухвалюється грецьким парламентом більшістю в три п'ятих від загальної кількості депутатів. Причому голосування проводиться двічі з інтервалом не менше одного місяця (тобто передбачено «подвійний вотум»). А от за змістом передбачені зміни розглядаються уже парламентом наступного скликання на першому засіданні і ухвалюються абсолютною більшістю [7, с. 27-28].

За Конституцією Естонської Республіки законопроект про внесення змін до Конституції має розглядатися парламентом (Державними Зборами) двох скликань. При цьому парламент першого скликання має підтримати законопроект простою більшістю у трьох читаннях (між першим і другим читаннями має бути обов'язкова перерва не менше трьох місяців, а між другим і третім читаннями – не менше одного місяця), а парламент наступного скликання – у першому читанні більшістю в три п'ятих голосів своїх членів (але без внесення будь-яких поправок та уточнень до законопроекту, схваленого попередниками). У Конституції Фінляндської Республіки передбачено, що законопроект про внесення змін до Конституції має бути схвалений більшістю парламентарів у другому читанні та передаватися для остаточного схвалення на першу сесію новообраного парламенту (Едускунти), тобто після наступних парламентських виборів. Закон про внесення змін до Конституції вважається прийнятним, якщо за нього проголосувало дві третини парламентарів. За Конституцією Королівства Норвегія законопроект про внесення змін до конституції має вноситися лише на першій, другій чи третій сесії парламенту (Стортингу) і публіку-

ватися в пресі, а остаточно може бути схвалений уже як закон лише після парламентських виборів і тільки на першій, другій чи третій сесії новообраного парламенту, тобто лише парламентом наступного скликання за умови, що його підтримають не менше двох третин парламентарів [5].

Таким чином, у контексті доктрини самообмеження державної влади та з огляду на необхідність забезпечення стабільності конституційного ладу головний акцент і головна вимога щодо запровадження подвійного вотуму в конституціях різних держав полягає в тому, щоб у процесі внесення змін до конституції парламентарі «не поспішали», «не заподіяли шкоди» (передусім системі конституційного регулювання), «не загальмували» (перш за все демократичні процеси), «не розбалансували» (конституційний текст і усю правову систему), «не спотворили зміст» (конституційних принципів та інших демократичних цінностей) та «діяли зважено». Зазначеній меті відповідає категорична імперативна вимога щодо неприпустимості скорочення часового проміжку між попереднім схваленням законопроекту про внесення конституційних змін та остаточним його прийняттям як закону. Очевидно, що є неприпустимим попереднє схвалення законопроекту та остаточне прийняття закону про внесення змін до Конституції України на одній парламентській сесії, і саме для цього перш за все було запроваджено «подвійний вотум» як на рівні конституційного регулювання, так і в українську державотворчу практику. Проте навряд чи певне розширення можливостей для опрацювання тексту законопроекту про внесення змін до Конституції України шляхом збільшення часу для додаткового вивчення й поглибленого аналізу такого законопроекту може істотно зашкодити тій чи іншій легітимній меті [5].

Враховуючи міжнародний та вітчизняний досвід, погоджумось із позицією судді Колісника В.П. щодо вагомості та значимості для стабільності Основного Закону визначеної ним процедури внесення змін та закріплення подвійного вотуму, однак не можемо все ж не звернути увагу на суперечливість позиції науковця щодо необмеженого збільшення часу між попереднім схваленням змін до Конституції та остаточним їх прийняттям. Ухвалення парламентом законопроекту про внесення змін до Конституції не повинно бути поспішним рішенням, однак і зволікати з даним процесом не слід.

Затягування прийняття остаточного рішення про зміну Основного Закону може мати наслідком чинення тиску на парламентарів з метою підкорення їх волі суб'єкту законодавчої ініціативи. Так, внесення до парламенту пропозиції щодо зміни Конституції та проходження першого етапу – попереднього схвалення пропозиції більшістю ще не означає, що зміни підтримує кваліфікована більшість парламентарів. Саме вимога щодо схвалення законопроекту кількістю 300 голосів на наступній черговій сесії забезпечує внесення до Основного Закону дійсно актуальних змін, які відображають та захищають інтереси більшості членів суспільства, а не окремих його груп. Відсутність же необхідної кількості голосів свідчить про не підтримання парламентом законодавчої ініціативи, і навряд чи це обумовлено недостат-

ністю часу для опрацювання та більш детального вивчення парламентарями запропонованих змін. На нашу думку, у випадку несхвалення (в тому числі і у зв'язку з невинесенням на голосування) законопроекту про внесення змін до Конституції на наступній сесії, процес ініціювання цих же змін повинен розпочинатись з початку, з урахуванням усіх законодавчих обмежень, а саме – законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту. Повторне подання законопроекту про внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції з одного й того самого питання можливе лише до Верховної Ради України наступного скликання (ст.ст. 156, 158 Конституції України) [4].

В даному контексті досить суперечливим та, на нашу думку, таким, що негативно вплинуло на процес реалізації Конституції України, стало рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення «на наступній черговій сесії Верховної Ради України», яке міститься у статті 155 Конституції України від 15.03.2016 року № 1-рп/2016. Зокрема у вказаному рішенні орган конституційної юрисдикції визначив, що Верховна Рада України може передбачити в Регламенті Верховної Ради України можливість прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону на пізнішій черговій сесії Верховної Ради України із дотриманням положень, закріплених розділом XIII «Внесення змін до Конституції України» Основного Закону України [5].

Зазначене рішення Конституційного Суду України спрямовано на забезпечення індивідуального інтересу, а не загальносуспільного, свідчить про політичну керованість органу, та його не спроможність, попри визначені в законодавстві правомочності, забезпечити охорону та реалізацію Основного Закону.

Більш ускладненою є процедура внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції, яка потребує ініціювання та подальшого узгодження таких змін двома третинами народних депутатів від конституційного складу, а остаточного затвердження на всеукраїнському референдумі, який призначається Президентом України.

Однак чи повинен Президент призначати такий референдум? Згідно норм Конституції України – нібито повинен, однак наслідки непризначення референдуму в законодавстві не визначені. При цьому можливо є ситуація, коли Президент не був суб'єктом законодавчої ініціативи відповідних змін до Конституції та не підтримував такі зміни, а отже цілком ймовірно, що він уникатиме і призначення всеукраїнського референдуму щодо остаточного затвердження таких змін. Як бути в такому випадку законодавство відповіді не дає, хоча доцільно було б внести відповідні зміни та наділити Верховну Раду України правом, у випадку, якщо певного встановленого строку (наприклад, 10-15 днів) Президент не призначить референдум, призначити його самостійно.

Загалом, практика прийняття як основного закону на референдумі так і затвердження змін до нього є досить поширеною у світі. В основних законах Італії, США, Франції, Японії передбачена можливість застосування подвійної процедури внесення змін до конституції. Наприклад, у частині 2 статті 89 Конституції Французької Республіки 1958 року визначено, що «проект або пропозиція перегляду Конституції має бути схвалена обома палатами в ідентичній редакції. Перегляд визнається остаточним після схваленням його референдумом», а у частині 3 зазначеної статті встановлено, що «проект перегляду Конституції не виноситься на референдум, якщо Президент Республіки вирішує передати його на розгляд Парламенту, який буде скликаний в якості Конгресу» [8, с. 38].

Найбільш ефективним референдний спосіб зміни конституцій є у тих країнах, де функціонують розвинені інститути правової держави та громадянського суспільства, тобто свідомого суспільства, яке володіє необхідним рівнем правової культури, здатне не лише вірно оцінити доцільність прийняття тих чи інших змін, але й спрогнозувати їх наслідки. Та, найголовніше, таке суспільство уже на етапі затвердження відповідних конституційних положень, гарантує їх дотримання та реалізацію. В той же час, інститути правової держави забезпечують охорону та захист відповідних норм, а також виступають гарантами їх втілення в реальних суспільних відносинах. У тих країнах, де інститути правової держави та громадянського суспільства відсутні або перебувають на зародковому етапі формування, спосіб узгодження основних законів або змін до них на референдумі зводиться до змагання політичних сил у вміннях маніпулювання масами, що має наслідком несвідоме затвердження певних норм суспільством, без розуміння дійсної мети та цілей прийняття таких норм. Даний процес згодом негативно впливає на реалізацію конституційних норм, оскільки суб'єкти правореалізації не розуміють її мети та в змозі передбачити й оцінити наслідки такої правореалізації. Отже, референдний спосіб затвердження конституційних положень є гарантією ефективності процесу реалізації Конституції України в тому випадку, коли і суспільство і держава чітко усвідомлюють мету, цілі та наслідки такого правореалізаційного процесу, а також бажають настання таких наслідків в силу високого рівня правової культури.

Висновки і пропозиції. Безумовно, особливий порядок прийняття та зміни Основного Закону спрямований на його подальшу реалізацію та є забезпечувальним елементом втілення конституційних приписів в реальних суспільних відносинах. Однак вказана гарантія діє за умови злагодженої співпраці усіх гілок влади, безумовного дотримання закону, високого рівня правової культури суспільства. Значна роль в процесі гарантування реалізації Конституції України відведена також органу конституційної юрисдикції, який повинен, зрештою, припинити відстоювання приватних інтересів, а перейти на сторону захисту інтересів усього суспільства та стандартів, проголошених Основним Законом.

Список літератури:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України Постанови Верховної Ради України від 1 жовтня 1996 року «Про тлумачення статті 98 Конституції України» (справа щодо конституційності тлумачення Верховною Радою України статті 98 Конституції України) від 11.07.1997 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-97>.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України) від 3 жовтня 1997 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97>.
3. Шаповал В.М. Історія Основного Закону. Конституційний процес в Україні у 1990-1996 р. / В.М. Шаповал, А.В.Корнеев. – Х.: Фоліо, 2011. – 111 с.
4. Конституція України від 28.06.1996 року № 254/96 ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
5. Окрема думка судді Конституційного Суду України Колісника В.П. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення «на наступній черговій сесії Верховної Ради України», яке міститься у статті 155 Конституції України від 22.03.2016 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/naa1d710-16>.
6. Конституции государств Европы: В 3 т. / Под общ. ред. Л. А. Окунькова. – М.: НОРМА, 2001. – Т. 1. – 824 с.
7. Колісник В.П. Подвійний вотум у процедурі ухвалення конституційного закону / В.П. Колісник // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2005. – № 9. – С. 25–35.
8. В.М. Кириченко Порівняльне конституційне право: модульний курс / Кириченко В.М., Куракін О.М. – К.: ЦУЛ, 2012. – 256 с.

Морозюк С.Н.

Киевский национальный торгово-экономический университет

ОСОБЫЙ ПОРЯДОК ПРИНЯТИЯ И ИЗМЕНЕНИЯ ОСНОВНОГО ЗАКОНА КАК ГАРАНТИЯ ЕГО РЕАЛИЗАЦИИ**Аннотация**

В статье исследовано одну из основных гарантий реализации Конституции Украины – особый порядок ее принятия и внесения изменений. Проанализированы недостатки, которые могут затруднять процесс действия указанной гарантии, предложены пути их устранения. В статье учтен опыт зарубежных стран по изменению Основного Закона и его реализации.

Ключевые слова: Конституция, реализация, принятие и изменение, Основной Закон, гарантия.

Morozyuk S.M.

Kyiv National University of Trade and Economics

A SPECIAL PROCEDURE OF ACCEPTANCE AND CHANGE THE BASIC LAW AS A GUARANTEE ITS REALIZATION**Summary**

The article deals with one of the fundamental guarantees of the Constitution of Ukraine – a special procedure of its adoption and amendment. Are analyzed the shortcomings that can complicate the process of action of this guarantee and the ways to correct such shortcomings. In the article is considered foreign experience of changing the Basic Law and its realization.

Keywords: Constitution, realization, acceptance and change, the Basic Law, guarantee.